

ЛИТОВСКІЙ ВѢСТНИКЪ.

ОФИЦІАЛЬНАЯ

ГАЗЕТА.

№

87.

KURIER LITEWSKI.

GAZETA URZĘDOWA.

Вильна. Пятница. 30-го Октября — 1836 — Wilno. Piątek. 30-go Października.

ВНУТРЕННІЯ ИЗВѢСТІЯ.

Санктпетербургъ, 22-го Октября.

Высочайшимъ Приказомъ, 11-го Октября, уволенъ отъ службы Главный Начальникъ Уральскихъ Горныхъ Заводовъ, состоящій по Артиллеріи Генералъ-Лейтенантъ Дитериксъ 2-й, за раню, съ мундиромъ и пенсіономъ полного оклада, опредѣленнаго Уставомъ 6-го Декабря 1827 года.

— Высочайшими Именными указами, данными Капитулу Россійскихъ Императорскихъ и Царскихъ Орденовъ, Всемилостивѣе пожалованы Кавалерами Орденовъ: *Св. Владиміра 3-й степени* Командиръ 1-й бригады 3-й Флотской дивизіи Контръ-Адмиралъ *Хрущовъ* и *Св. Анны второй степени* Командиръ 4-го Учебнаго Карабинернаго полка, Полковникъ *Лишевъ*.

— Генералу отъ Инфантеріи Князю *Хованскому* Всемилостивѣе повелѣно быть Членомъ Государственнаго Совѣта.

— Генералу отъ Кавалеріи Князю *Голицыну*, возвратившемуся изъ даннаго ему отпуска, Всемилостивѣе повелѣно вступить по прежнему въ должность Московскаго Военнаго Генералъ-Губернатора.

— Генералъ-Адъютанту, Генералъ-Лейтенанту *Дьякову 1-му*, Всемилостивѣе повелѣно быть Генералъ-Губернаторомъ Смоленскимъ, Витебскимъ и Могилевскимъ.

— На всеподданнѣйшемъ докладѣ Синода, въ 19-й день минувшаго Сентября, состоялась Высочайшій Указъ, о перемѣщеніи на кафедру Ярославской Епархіи Синодальнаго Члена *Филарета*, Архіепископа Казанскаго, съ сохраненіемъ той же степени, а на кафедру Епархіи Казанской, *Владиміра*, Архіепископа Черниговскаго.

— Государь Императоръ, во время Высочайшаго путешествія, при осмотрѣ богоугодныхъ заведеній и другихъ зданій, изволилъ замѣтить, что нѣкоторые изъ нихъ сыры отъ того, что штукатурены въ то же лѣто, какъ построены, и вѣроятно, въ намѣреніи, по случаю Высочайшаго проезда, представить зданія въ благовидной наружности. Для отвращенія вреда, происходящаго отъ рановременной штукатурки зданій, Его Императорское Величество, въ подтвержденіе объявленнаго въ Ноябрь мѣсяцъ прошлаго 1835 года, С. Петербургскому Военному Генералъ-Губернатору Высочайшаго повелѣнія, изъявилъ Высочайшую волю принять повсемѣстно къ непремѣнному наблюденію: каменные дома, вновь построенные въ одно лѣто, не дозволить штукатурить ни внутри, ни снаружи, тѣмъ же годомъ, и соблюдать надлежащее правило по архитектурѣ, для просушки новыхъ стѣнъ, за чѣмъ мѣстной полиціи имѣть строгое наблюденіе, и правило сіе вмѣнить въ обязанность архитекторовъ, производителей работъ и самыхъ обывателей.

— Государь Императоръ, по Положенію Комитета Гг. Министровъ, въ 7-й день минувшаго Сентября Высочайше повелѣть соизволилъ, чтобы С. Петербургское Фармацевтическое Общество и состоящая при немъ школа для приготовленія фармацев-

WIAOMOŚCI KRAJOWE.

Sankt-Petersburg, dnia 22-go Października.

Przez Najwyższy Rozkaz Dzienny, 11-go Października, uwolniony ze służby Główny Naczelnik Uralskich Górniczych fabryk, liczący się w Artylleryi Jenerał-Porucznik *Diteriks 2 gi*, z przyczyny rany, z mundurem i pensją zupełnego wyznaczenia, podług Ustawy 6-go Grudnia 1827 roku.

— Przez Najwyższe Imienne Ukazy, dane do Kapituły Rosyjskich Cesarzkich i Królewskich Orderow, Najłaskawiey mianowani Kawalerami Orderow: *Sw. Włodzimierza 3-go stopnia* Dowódzca 1-cy brygady 3-cy dywizyi Floty Kontr-Admirał *Chruszczow* i *Sw. Anny 2-gostopnia* Dowódzca 4-go Uczebnego półku Karabinierow, Półkownik *Liszew*.

— Jenerałowi Piechoty Xiążęciu *Chowańskiemu* Najłaskawiey rozkazano bycъ Członkiem Rady Państwa.

— Jenerałowi Kawaleryi Xiążęciu *Golicynowi*, który powrócił z danego mu urlopu, Najłaskawiey rozkazano objąć na nowo obowiązki Moskiewskiego Wojennego Jenerał-Gubernatora.

— Jenerał-Adjutantowi, Jenerał-Porucznikowi *Diahowu 1-mu*, Najłaskawiey rozkazano bycъ Jenerał-Gubernatoremъ Смоленскимъ, Witebskim i Mohilewskimъ.

— Na nauniższe przełożenie Synodu, 19-go zeszłego Września, nastalъ Najwyższy Ukaz, o przeniesieniu na katedrę Jarosławskiej Dyecezyi Członka Synodu *Filareta*, Arybiskupa Kazańskiego, z zachowaniem tegoż stopnia, a na katedrę Dyecezyi Kazańskiej, *Włodzimierza*, Arcy-Biskupa Czernihowskiego.

— CESARZ Jego Mość, w czasie Najwyższej podróży, przy oglądaniu zakładów dobroczynnych i różnych budowli, raczył zauważyć, że niektóre z nich są wilgotne dla tego, iż je w tymże roku otynkowano, w którym zostały wybudowane, i zapewne w zamiarze, ażeby z okoliczności Najwyższego przejazdu, okazać budowy w dobrze wydającej się powierzchowności. Dla zapobieżenia szkodliwości, wynikającej z wczesnego tynkowania budowy, Najjaśniejszy CESARZ Jego Mość, na ponownie ogłoszonego w Grudniu zeszłego 1835 roku St. Petersburgskiemu Wojennemu Jenerał-Gubernatorowi Najwyższego rozkazu, oświadczył Najwyższą wolę, ażeby wszędzie nieodmiennie postrzegano: murowane domy, nowo wybudowane w jednem lecie, niedozwalać tynkować, ani wewnątrz, ani zewnątrz w tymże roku, i zachowywać należyte prawidło architektury, względem osuszenia ścian nowych, na co miejscowa policja powinna mieć ścisłą bacność, i to prawidło przepisać za obowiązek architektom, wykonywaczom robot i samym obywatelom.

— CESARZ Jego Mość, po nastalém postanowieniu Komitetu PP. Ministrów, 7-go zeszłego Września Najwyżey rozkazać raczył, ażeby St. Petersburgskie Farmaceutyczne Towarzystwo i będąca przy niem szkoła dla sposobienia Farmaceutów, znajdowały się odtąd w

товъ, находились впредь въ вѣдѣніи Министерства Внутреннихъ Дѣлъ.

— Высочайше утвержденное мнѣніе Государственнаго Совѣта 25-го Сентября 1836 года. — Государственный Совѣтъ въ Департаментъ Законовъ и въ Общемъ Собраніи, рассмотрѣвъ представленіе Министра Юстиціи о вакантномъ времени и отпускахъ Сенаторовъ и, имѣя въ виду удостовѣреніе его, что введеніе сихъ правилъ не затруднитъ успѣха дѣлъ по Сенату, преподавъ между тѣмъ Сенаторамъ болѣе возможности имѣть попеченіе объ устройствѣ домашнихъ ихъ дѣлъ, *мнѣніемъ положило* постановить по сему предмету, согласно заключенію, его Министра, слѣдующія правила: 1) Вакантное время, назначаемое для отдохновенія Сенаторовъ, ограничивается двумя мѣсяцами съ половиною, и именно съ 16-го Іюня по 1-е Сентября. Каждый Сенаторъ, желающій воспользоваться отдохновеніемъ, долженъ объявить о томъ 15-го Мая. 2) Засѣданія всѣхъ Департаментовъ и Общихъ Собраній Правительствующаго Сената закрываются на все вакантное время, исключая 1-го Департамента, дѣла коего, какъ объемлющаго всѣ части управленія Государственнаго, сохраняютъ и въ сіе время непрерывное теченіе. 3) Но какъ и по прочимъ Департаментамъ Сената есть много дѣлъ, нетерпящихъ отлагательства, то, для безостановочнаго производства оныхъ въ продолженіи вакантнаго времени, составляется въ Санктпетербургѣ одно соединенное присутствіе изъ 2-го, 3-го, 4-го, 5-го и Межеваго Департаментовъ, а въ Москвѣ два засѣданія: одно для дѣлъ уголовныхъ изъ 1-го и 2-го Отдѣленія 6-го, а другое для гражданскихъ изъ 7-го и 8-го Департаментовъ. 4) Общія Собранія въ сіе время состояются: въ Санктпетербургѣ изъ 1-го Департамента и соединеннаго присутствія, а въ Москвѣ изъ соединенныхъ засѣданій уголовного и гражданского. 5) Каждое изъ соединенныхъ присутствій и засѣданіе 1-го Департамента Правительствующаго Сената имѣютъ состоять изъ пяти Сенаторовъ; когда же по болѣзни или другимъ причинамъ, оставаться будетъ въ которомъ либо изъ сихъ присутствій менѣе трехъ Сенаторовъ, то пополнять сіе число, необходимое для полного совѣщанія, изъ Сенаторовъ другаго присутствія, согласно 358 ст. тома 1 свода законовъ Учр. Госуд. 6) 1-й Департаментъ на вакантное время пополняется изъ наличныхъ Сенаторовъ прочихъ Департаментовъ, каждый разъ по особому назначенію, наблюдая только, чтобы одинъ годъ находилась въ томъ числѣ непременно одна половина Сенаторовъ 1-го Департамента, а въ послѣдующій другая. 7) Если бы объявившихъ собственное желаніе присутствовать въ продолженіи вакантнаго времени оказался двойной противу опредѣляемаго числа комплектъ: то, по взаимному согласію, предоставляется имъ присутствовать: однимъ 16 Іюня по 23 Іюля, а другимъ съ 23 Іюля по 1-е Сентября. 8) Въ случаѣ, когда желающихъ остаться для присутствія на время закрытія Сената, не будетъ въ достаточномъ по положенію числѣ, назначать для составленія соединенныхъ присутствій младшихъ по чину Сенаторовъ, предоставляя имъ преимущественное право на отдохновеніе въ слѣдующемъ году. 9) Сенаторы, отбывающіе для отдохновенія на время закрытія Сената, обязаны непременно, прежде своего отъѣзда, очистить всѣ заслушанныя ими дѣла, и подписать составленные ю онымъ журналы, а потому, хотя освобождаются отъ присутствія съ 16-го, не могутъ воспользоваться отпускомъ не прежде 23 Іюня. 10) Дѣлами, нетерпящими отлагательства и потому долженствующими подлечь рѣшенію соединенныхъ присутствій въ вакантное время, считать: а) Высочайшія повелѣнія, требующія, для исполненія оныхъ, мѣръ распорядительныхъ. *Примѣчаніе.* Сюда принадлежатъ, между прочимъ, распоряженія по Общимъ Собраніямъ объ истребованіи дѣлъ и объ остановленіи исполненія по рѣшеніямъ Департаментовъ. б) Доклады отъ Канцелярій по вѣдомостямъ о Высочайшихъ повелѣніяхъ, для понужденія присутственныхъ мѣстъ и лицъ къ исполненію посланныхъ изъ Сената указовъ. в) Дѣла, по коимъ подсудимые содержатся подъ стражею, и о немедленномъ окончаніи коихъ состоялись или объявлены Высочайшія повелѣнія. г) Дѣла всякаго рода, о рѣшеніи коихъ безъ очереди слѣдовали Высочайшія повелѣнія, и коимъ собственная очередь наступила ко времени закрытія Сената. д) Рассмотрѣніе апелляціонныхъ жалобъ и отзывовъ; возвращеніе оныхъ за несоблюденіе установленныхъ правилъ, требованіе дѣлъ по удостоеннымъ принятію, и возвращеніе рѣшеній среднихъ мѣстъ къ исполненію въ случаѣ непоступленія апелляціонныхъ жалобъ въ положенное время. е) Частныя жалобы, возбуждающія надобность въ требованіи объясненій. *Примѣчаніе.* Рассмотрѣнію соеди-

вѣдзы Министерствъ Spraw Wewnętrznych.

— *Najwyższy* zatwierdzona Opinia Rady Państwa 25 Września 1836 roku. Rada Państwa na Departamencie Praw i na Powszechném Zebraniu, rozpatrzywszy przedstawienie Ministra Sprawiedliwości o czasie wakacyynym i urlopach Senatorów, i mając na uwadze jego zapewnienie, że wprowadzenie tych prawideł, nie utrudni postępu działań w Senacie, i poda przytém Senatorom więcej możności mieć staranie o urządzeniu interesów swoich domowych, *przez opinią zamierzyła* postanowić w tej rzeczy, podług wniosku tegoż Ministra, następujące prawidła: 1) Czas wakacyyny, dla odetchnienia Senatorom назначенъ, ограничивается до pół-trzecia miesiąca, a mianowicie od 16 Czerwca do 1-go Września. Każdy Senator, życzący sobie użyć odetchnienia, powinien o tém uwiadomić 15 Maja. 2) Posiedzenia wszystkich Departamentów i Powszechnych Zgromadzeń Rządzącego Senatu ustają na cały czas wakacyyny, oprócz 1-go Departamentu, którego sprawy, jako obejmujące wszystkie wydziały rządów Państwa, i w tym czasie zachowują tok nieustanny. 3) Lecz, że i w innych Departamentach Senatu wiele jest spraw, zwłoki niecierpiących, przeto, dla bezustannego ich odbywania przez czas wakacyyny, składa się w St. Petersburgu jeden połączony Wydział z 2-go, 3-go, 4-go, 5-go i Granicznego Departamentów, a w Moskwie dwa zasiadania: jedno dla spraw kryminalnych z 1-go i 2-go oddziału 6-go, a drugie dla cywilnych z 7-go i 8-go Departamentów. 4) Powszechne Zebrania w tym czasie składają się: w St. Petersburgu z 1-go Departamentu i połączonych wydziałów, a w Moskwie z połączonych posiedzeń kryminalnego i cywilnego. 5) Każdy z połączonych wydziałów i zasiadanie 1-go Departamentu Rządzącego Senatu, mają się składać z pięciu Senatorów; jeżeli zaś dla choroby lub innych przyczyn, będzie zostawało w którymkolwiek z tych wydziałów mniej, jak trzech Senatorów: tedy dopełniać tę liczbę, nieodbić potrzebną dla zupełnej narady, z Senatorów drugiego wydziału, zgodnie z 358 art. tomu I połączenia praw Ustawień Państwa. 6) Departament 1-szy na czas wakacyyny dopełnia się z obecnych Senatorów innych Departamentów, w każdym razie podług osobnego naznaczenia, zachowując jednakże: ażeby w jednym roku w tej liczbie znajdowała się jedna połowa Senatorów 1-go Departamentu, a w następnym druga. 7) Jeżeli tych, którzy oświadczyli własną chęć zasiadania przez czas wakacyyny, okazał się podwójny komplet w porównaniu do liczby naznaczonej: tedy podług wzajemnego zgodzenia się, pozwała się im zasiadać: jednym od 16-go Czerwca do 23-go Lipca, a drugim od 23-go Lipca do 1-go Września. 8) W zdarzeniu, kiedy życzących pozostać dla zasiadania na czas zakrycia Senatu, nie będzie w dostatecznej podług postanowienia liczbie, назначать do składu połączonych wydziałów młodszych rangą Senatorów, zostawując im prawo pierwszeństwa na odpoczynek w roku następnym. 9) Senatorowie, dla odetchnienia przez czas zakrycia Senatu wyjeżdżający, obowiązani są nieodmiennie, przed swoim wyjazdem, pokonać wszystkie wysłuchane przez nich sprawy, i podpisać ułożone o nich żurnaly, a zatem, chociaż są uwolnieni od zasiadania od 16-go, lecz mogą użyć urlopu nie pierwsi jak 23-go Czerwca. 10) Za sprawy, niecierpiące zwłoki a zatem, które muszą podlegać rozstrzygnięciu połączonych wydziałów w czasie wakacyynym, uważać: а) Najwyższe rozkazy, potrzebujące do ich wypełnienia środków rozporządzających. *Uwaga.* Tu należą między innymi, rozporządzenia Powszechnych Zgromadzeń o zapotrzebowaniu spraw i o wstrzymaniu wypełnień względem rozstrzygnięć Departamentów. б) Przełożenia kancelaryi co do wiadomości o Najwyższych rozkazach, dla przypomnienia urzędowym mięscom i osobom, do wykonania postanych z Senatu ukazów. c) Sprawy, w których podsądni utrzymują się pod strażą, i o których prędkie ukończenie wyszły lub są już ogłoszone Najwyższe rozkazy. d) Sprawy wszelkiego rodzaju, o których rozstrzygnięcie bez kolei nastąpi Najwyższe rozkazy, i którym właściwa kolej nastąpiła w czasie zakrycia Senatu. e) Rozpatrzenie apelacyynnych skarg i odezw, zwrócenie ich za niezachowanie ustanowionych prawideł, zapotrzebowanie spraw uznanych godnymi przyjęcia, i zwrócenie rozstrzygnięć mięsc pośrednich do wypełnienia, w razie niepodania apelacyynnych zażaleń w czasie naznaczonym. f) Prywatne żałosy, które okazują potrzebę zażądania objaśnień. *Uwaga.* Do rozpatrzenia połączonych wydziałów należy bezrzeczność żałosy, ale jedna ta okoliczność: czy należy potrzebować takowego objaśnienia? g) Prośby o dopuszczenie do podpisu, o wydanie kopii wyroków i o powrót dokumentów. h) W sprawach, za zobowiązaniami i o formie sądu toczących się, rozpatrze-

ненныхъ присутствій подлежить несущасть жалобы, но одно то обстоятельство: слѣдуетъ ли потребовать таковое объясненіе? ж) Просьбы о допущеніи къ рукоприкладству, о выдачѣ копій съ опредѣлений и о возвращеніи документовъ. з) Въ дѣлахъ, по обязательствамъ и по формѣ суда производимыхъ, разсмотрѣніе частныхъ жалобъ на непринятіе мѣръ къ обезпеченію исковъ, или на недостаточное обезпеченіе, не входя въ разсмотрѣніе самой сущности тяжбы. і) Представленія о разрѣшеніи продажи имѣній малолѣтнихъ, и вообще о наложеніи запрещеній, или взятій въ опеку. и) Представленія о повужденіи къ исполненію требованій однихъ присутственныхъ мѣстъ и лицъ другими. к) Представленія о переводѣ продажи имѣній изъ городовъ губернскихъ въ столицы и обратно. л) Распоряженія объ отсылкѣ дѣлъ на заключеніе къ Министрамъ въ случаяхъ, закономъ опредѣленныхъ. м) Представленія о свидѣльствѣ безумныхъ и сумасшедшихъ. 11) Первоприсутствующимъ соединеннаго присутствія назначается старшій по чину изъ наличныхъ Первоприсутствующихъ; въ случаѣ же отлучки всѣхъ ихъ, назначается Исправляющей должность Первоприсутствующаго по Высочайшему усмотрѣнію, на основаніи продолженія 308 и статьи 1 тома Свода Законовъ Учрежденій Государственныхъ. 12) Отпуска Сенаторамъ въ продолженіи вакантнаго времени дозволяемы быть могутъ только по самымъ чрезвычайнымъ обстоятельствамъ, и каждый разъ не иначе, какъ съ Высочайшаго разрѣшенія. (Сен. В.)

— Г. Управляющей Дѣлами Комитета Гг. Министровъ, по порученію онаго, отъ 7-го минувшаго Сентября, сообщилъ Г. Министру Юстиціи, что Продолженіи Свода Устава о пенсіяхъ и единовременныхъ пособіяхъ въ статьѣ 1510, между прочимъ, сказано: „Правила, постановленныя въ 1-мъ раздѣлѣ сего Устава, для чиновниковъ общихъ гражданскихъ вѣдомствъ, не измѣняютъ постановленій о пенсіяхъ и пособіяхъ, изданныхъ для чиновниковъ особыхъ управленій и вѣдомствъ.“ Въ поясненіе сего, Государь Императоръ, по Положенію Комитета Гг. Министровъ, 11-го минувшаго Августа, Высочайше повелѣть соизволилъ: постановить, что всѣ правила Свода Устава о пенсіяхъ и единовременныхъ пособіяхъ по общимъ гражданскимъ вѣдомствамъ не относятся до сроковъ выслуги для полученія помянутыхъ вспоможеній со стороны Правительства, или до количества оныхъ, одинаково распространяются и на управленія и вѣдомства, имѣющія особія о пенсіяхъ и пособіяхъ положенія, во всѣхъ тѣхъ случаяхъ, когда въ исключительныхъ ихъ постановленіяхъ нѣтъ ничего такого, чтобы дѣйствіе на нихъ того или другаго правила общаго пенсіоннаго Устава положительно отменяло.

— Г. Министръ Народнаго Просвѣщенія, признавая необходимымъ допустить опредѣленіе въ полагаемыя при ученыхъ заведеніяхъ и при Типографіи Академіи Наукъ разныя должности иностранцевъ по требующимся для сего особеннымъ свѣдѣніямъ, познаніямъ и способностямъ, — входилъ съ представленіемъ въ Комитетъ Гг. Министровъ объ изодатействованіи Высочайшаго Его Императорскаго Величества повелѣнія: въ положенныя при ученыхъ заведеніяхъ Императорской Академіи Наукъ должности Помощниковъ Директоровъ, Хранителей и Смотрителей, Лабораторовъ и Препараторовъ, Механиковъ и Художниковъ для составленія чертежей, равно и при Типографіи Академической, опредѣлять, въ случаѣ надобности, иностранцевъ, считая ихъ на время службы, свободными отъ избранія другаго рода жизни и за урядъ въ классахъ, назначенныхъ для отправляемыхъ ими должностей, но безъ производства въ чины, съ присвоеніемъ имъ права на мундиръ и пенсію, кои соответствуютъ тѣмъ должностямъ, предоставляя впрочемъ на ихъ волю принять присягу на подданство, или только на вѣрность службы. По положенію о семъ Комитета, Государь Императоръ въ 7 день Сентября представленіе его Г. Тайнаго Совѣтника Уварова Высочайше утвердить соизволилъ.

— Ночью съ 16-го на 17-е число, при весьма сильномъ сѣверо-западномъ вѣтрѣ, вода въ Невѣ и каналахъ поднялась на 6 футовъ 8 дюймовъ выше обыкновеннаго ея уровня. Во всѣхъ низкихъ частяхъ города, въ Галерной Гавани, въ Коломнѣ, даже въ Милліонной, вода выступила изъ трубъ, и причинила разныя поврежденія: у Исаіевскаго и Троицкаго мостовъ потопила по одному плашкоту, у перваго изъ этихъ мостовъ бросила на мель галіотъ, на спускѣ у Румянцевской Площади высадила барку съ хлѣбомъ, другую съ кирпичемъ переломила, а у

не prywatnychъ заѣбъ на неприятеіе środków do zabezpieczenia iskow, lub na niedostateczne zabezpieczenie, nie wchodząc w rozpatrzenie samey istoty spraw. i) Przedstawienia o rozstrzygnięciu przedaży majątkow nieletnich i w powszechności o nałożeniu zaprzeczeń lub wzięcie pod opiekę. k) Przedstawienia o przypomnienie do wypełnienia zapotrzebowań jednych mieysc i osób wydziałowych przez drugie. l) Przedstawienie o przeniesieniu przedaży majątkow z miast gubernialnych do stolic i wzajemnie. m) Rozporządzenia o odesłaniu spraw na wnioski do Ministrow w zdarzeniach prawem oznaczonych. n) Przedstawienia o poświadczeniu nieprzytomnych i fiksatow. 11) Pierwszym z zasiadających w połączonym wydziale naznacza się starszy rangą z obecnych Pierwszych zasiadających; w zdarzeniu zaś wszystkich ich wyjazdu, naznacza się sprawującym obowiązkiem Pierwszego zasiadającego, podług Najwyższej uwagi, na ośnwie dalszego ciągu 308-go artykułu I tomu połączenia praw Ustawien Państwa. 12) Urlopy Senatorów przez czas wakacyyny mogą byćż dozwolone, w samych tylko nadzwyczajnych okolicznościach, i każdy raz nie inaczej, jak za Najwyższim rozstrzygnięciem. (G. S.)

— P. Zarządzający Sprawami Komitetu PP. Ministrów, z jego polecenia pod dnim 7-m zeszłego Września, zakomunikował P. Ministrowi Sprawiedliwości, iż w dalszym ciągu Połączenia Ustaw o pensjach i jednorazowych wsparciach w artykule 1510, między innemi powiedziano: „Prawidła, w 1-m rozdziale tej Ustawy postanowione, dla urzędników ogólnych władz cywilnych, nie odmieniają postanowień o pensjach i wsparciach, wydanych dla urzędników oddzielnych zarządów i wydziałów.“ Na objaśnienie tego, Cesarz Jego Mość, po nastąpieniu postanowieniu Komitetu PP. Ministrów, 11-go zeszłego Sierpnia, Najwyższemu rozkazać raczył: postanowić, iż wszystkie prawidła Połączenia Ustaw o pensjach i jednorazowych wsparciach w powszechnych cywilnych władzach, nieodnoszące się do zakresów wysługi do otrzymania pomienionych wspomozień ze strony Rządu, lub do ich ilości, rozciągają się jednako i na zarządy i władze, osobne o pensjach postanowienia mające, we wszystkich tych zdarzeniach, kiedy w wyłącznych ich postanowieniach nie ma nic takiego, co by dla nich moc obowiązującą tego lub innego prawidła powszechnej o pensjach Ustawy wyraźnie odmieniało.

— P. Minister Narodowego Oświecenia, uznając za rzecz konieczną dozwolenie umieszczenia w projektowanych, przy uczonych zakładach, i przy Drukarni Akademii Nauk, różnych obowiązkach cudzoziemców, z przyczyny wymaganych na to szczególnych wiadomości, umiejętności i sposobności, — czynił przedstawienie do Komitetu PP. Ministrów o wyjednanie Najwyższego Jego Cesarskiej Mości rozkazu: na naznaczone przy uczonych zakładach Cesarskiej Akademii Nauk obowiązki, Pomocników, Dyrektorów, Konserwatorów i Dozorców, Laboratorów i Preparatorów, Mechaników i Artystów dla ułożenia rysunków, również i przy Akademickiej Drukarni, w zdarzeniu potrzeby naznaczać cudzoziemców, uważając ich przez czas służby, jako wolnych od obrania innego rodzaju życia, i za urzędowanie, w klassach, sprawowanym przez nich obowiązkiem nadanych, lecz bez podnoszenia do rang, z przyswojeniem im prawa do munduru i pensji, które są odpowiednie tym obowiązkom, zostawując z resztą do ich woli przysiądz na poddaństwo, lub tylko na wierność służby. Po nastąpieniu o tém postanowieniu Komitetu, Cesarz Jego Mość dnia 7-go Września przedstawienie P. Radcy Taynego Uwarowa Najwyższemu zatwierdzić raczył.

— W nocy, z 16 na 17-ty, przy nader silnym północno-zachodnim wietrze, woda na Newie i w kanałach podniosła się na 6 futow 8 diuymow nad swój zwykły poziom. We wszystkich niskich częściach miasta, w porcie Galernym, w Kołomnie, nawet na ulicy Millionney, woda wyszła z kanałów, i różne zrzadziła szkody: zatonoło po jednym bacie do składu mostów Isakiewskiego i Troickiego, należących, przy pierwszym z tych mostów jedna galiota osiadła na mieliznie, na spust przy placu Rumiancowa wyrzucona została barka ze zbożem, druga z cegłą rozbiła się, a przy 7-ey linii kilka fińskich

7-й линии положила на бокъ нѣсколько Финскихъ судовъ съ дровами. (С. П.)

— Извлечение изъ письма къ Издателю Журнала *Tygodnik Petersburski* писаннаго изъ окрестностей Вильны 8-го ч. Октября:

„Прошлое лѣто прожилъ я, что со мною рѣдко случается, въ собственной деревнѣ, занимаясь хозяйствомъ и фабриками. Заведенный назадъ тому три года способъ косить хлѣбъ, былъ весьма успешенъ; я имѣлъ уже удовольствіе видѣть, что нѣкоторые поселеніе косили свои нивы. Іенсейская греча дала 50 зеренъ; въ прошломъ году посѣявъ только 90 зеренъ, теперь изъ одной этой щепоты, имѣю уже цѣлый пудъ. Гималайскій ячмень былъ силенъ колосомъ, но каковъ будетъ зерномъ, незнаю, потому что еще его не молотили. Вообще мы имѣли весьма хорошіе урожаи; только овощей мало, по причинѣ морозовъ, которые побили цвѣтъ; сѣна едва собрано въ половину противъ обыкновеннаго. Но, Богъ знаетъ, что будетъ на слѣдующій годъ; червь во многихъ мѣстахъ совершенно истребилъ озимые посѣвы. Касательно фабрикъ, нынѣшнимъ лѣтомъ я построилъ изъ глины и вереску хлѣвъ, 85 л. длины, а 30 л. ширины, съ коридорами и погребомъ. Старинный нашъ Профессоръ, а теперь хозяинъ Г. Красовскій, который писалъ о вересковыхъ строеніяхъ, нѣсколько недѣль назадъ былъ у меня и хвалилъ мои постройки. Можешь представить, какъ лестно было для меня слышать такое мнѣніе; впрочемъ оно не произвело во мнѣ гордости.

„6-го ч. текущаго мѣсяца, мы видѣли необыкновенное зрѣлище на нашемъ горизонтѣ. Вскорѣ по захожденіи солнца показались на Сѣверѣ столбы багрового цвѣта. Въ 8 часовъ появилась бѣлая полоса, простирающаяся излучинами, не слишкомъ впрочемъ широкими, отъ Запада на Востокъ, чрезъ Зенитъ, пересѣкая такимъ образомъ цѣлую половину неба; между тѣмъ на совершенно ясномъ небѣ сіяла луна. Въ 10 часу, по захожденіи мѣсяца, на совершенно ясномъ и усянномъ звѣздами небѣ, явилось багровое зарево, которое видно было почти въ продолженіи получаса, и простиралось отъ запада на востокъ въ срединѣ имѣя самую большую ширину, ибо отъ большой Медвѣдицы, которая была закрыта онимъ, доходило почти до Зенита. Явленіе это въ Сѣверной странѣ неба было безъ сомнѣнія не иное что, какъ Сѣверное Сіяніе.“ (Т. Р.)

Одесса, 6-го Октября.

2-го ч. прибыла къ нашему порту, подъ командою Контръ-Адмирала *Папаягоровъ*, эскадра, состоявшая изъ трехъ линейныхъ кораблей: *Анапы* и *Императрицы Екатерины* о 84-хъ и *Иоанна Златоуста* о 74-хъ орудіяхъ и четырехъ фрегатовъ: *Агатополиса*, *Архипелага*, *Варны* и *Эноса*, каждаго о 60-ти орудіяхъ. На другой день эти корабли высадили 5,400 челов. солдатъ 13-й пѣхотной дивизіи, которые отправляются изъ Севастополя въ Каменецъ-Подольскую губернію. Третьяго дня утромъ, эскадра приготовилась было въ обратный путь; но штиль помѣшалъ ей сняться съ якоря, и она отправилась уже ночью.

— Англійскій Посланникъ Г. *Эллисъ*, окончивъ 29-го Сентября, свой карантинный терминъ, вступилъ въ нашъ городъ, и на другой же день отправился черезъ Берлинъ въ Англію.

— Изъ Греціи получили мы слѣдующія извѣстія: „Замѣтивъ, что весьма многіе изъ путешественниковъ, для переезда изъ Турціи въ Грецію, избираютъ дорогу черезъ западныя границы, и въ особенности, черезъ городъ Ламію, Правительство признало за благо учредить въ этой сторонѣ довольно пространную карантинную больницу, дабы провѣжающіе могли выдерживать въ ней карантинъ, вмѣстѣ съ своими товарами.“

— Баронъ *Сакелларіосъ*, Греческій Консулъ въ Букарестѣ, уведомилъ Эллинское Правительство, что многіе изъ поселившихся въ Валахіи Грековъ, сдѣлали между собою подписку на 600 коровъ, которыхъ они хотятъ послать въ подарокъ Греціи. Въ числѣ подписчиковъ замѣчаютъ самого Г. *Сакелларіоса*, который доставилъ половину всего числа. Тронутые этими знаками участія и добродушія нашихъ Волошскихъ собратьевъ, Правительство поспѣшило изъяснить имъ свою признательность. Желательно, чтобы всѣ наши заграничные единоземцы были одушевлены подобнымъ патріотизмомъ! (Од. В.)

ИНОСТРАННЫЯ ИЗВѢСТІЯ.

НИДЕРЛАНДЫ.

Гага, 21-го Октября.

Во вчерашнемъ засѣданіи второй Палаты общихъ чиновъ, объявлено, что Король наименовалъ Графа *Реда* Президентомъ первой Палаты въ продолженіе

статковъ на бокъ вывѣсило.

— Wyjatek z listu do wydawcy Tygodnika Petersburskiego, pisanego z okolic Wilna pod d. 8 bieżącego Października:

„Ubiegłe lato przepędziłem, co mi się rzadko zdarza, we wsi mojej i oddawałem się całkiem gospodarstwu i fabrykom. Wprowadzone od lat trzech koszenie zboża szło jak najlepiej, miałem już nawet przyjemność widzieć kilku właścicieli, koszących swoje niwy. Gryka Jenseyska dała mi pięćdziesiąt ziarn ze szczypty, bo tylko z 90 ziarek, w roku przeszłym posianych, mam już cały pudy. Jęczmień Himalajski pięknie urodził, ale jak wiele da ziarno, nie wiem, bo jeszcze nie-
młócony. W ogólności urodzaje mieliśmy bardzo piękne; tylko owoce chybiły z powodu mrozów, które kwiat zniszczyły; siana ledwo połowę zwykłej ilości zebraliśmy. Ale, Bóg wie, co będzie z nami na rok następny: robactwo, w wielu miejscach, ozime zasiewy pożarło zupełnie. Co do fabryk: tego lata wystawiłem z gliny i wrzosu oborę, mającą 85 łokci długości, a 30 szerokości, z korytarzami i sklepem. Nasz dawny Profesor, a teraz gospodarz, P. Krasowski, który pisał o murach wrzosowych, był u mnie przed kilku tygodniami i bardzo te budowle chwalił. Pełniesz, iż tak poważne zdanie wielce mi posłobilo, lubo nie podniosło w pychę.

„6-go bieżącego miesiąca, mieliśmy szczególne na naszym widnokręgu zjawisko. Zaraz po zachodzie słońca ukazały się czerwone słupy na północy. O 8-mey, zjawił się jakiś pas biały, ciągnący się wężykowato, acz nie zbyt szeroko, od zachodu na wschód, przez sam zenith, przerzynając tym sposobem całą półkulę nieba; tymczasem na zupełnie bezchmurném niebie świecił księżyc. O 10-tey, po zachodzie księżyca, na nuygodniejszym, gwiazdzistym niebokręgu, ukazała się i przeszło półgodziny trwała czerwona luna, także od zachodu ku wschodowi rozciągająca się, szczególniej w samym środku szeroka, bo od Wielkiej Niedźwiedzicy, którą zakrywała, sięgała prawie zenithu. Zjawisko na stronie północnej było zapewne Zorza Północną.“ (T. P.)

Одесса, 6-го Паździernика.

Дня 2-го przybyła do naszego portu eskadra, pod dowództwem Kontr-Admirała *Papajegorowa*, składająca się z trzech liniowych okrętów: *Anapa* i *Cesarzowa Katarzyna*, 84-ro-działowych i *Jan Złotousty* o 74-ch działach, oraz ze czterech fregat: *Agatopolis*, *Archipelag*, *Warna* i *Enos*, każda o 60 działach. Nazajutrz te okręty wysadziły 5,400 żołnierzy 13-ey dywizyi pieszey, które udają się z Sewastopola do gubernii Podolskiej. Zawczora zrana, eskadra zamierzała odpłynąć napowrót; lecz cisza przeszkadzała podnieść kotwicę, przeto odpłynęła już w nocy.

— Poseł Angielski P. *Ellis*, 29-go Września, ukończywszy swój kwarantanny termin, przybył do naszego miasta, i nazajutrz wyjechał przez Berlin do Anglii.

— Z Grecyi otrzymaliśmy następujące wiadomości: „Dostarczyszy, iż bardzo wielu z podróżnych, dla przejazdu z Turcyi do Grecyi, obierają drogę przez granice zachodnie, a szczególniej przez miasto Lamia; Rząd uznał za dobrą, wybudować w tej stronie dość obszerny kwarantanny szpital, ażeby przejeżdżający mogli w nim odbywać kwarantannę, razem ze swemi towarami.

— Baron *Sakellarios*, Konsul Grecki w Bukarescie, zawiadomił Rząd Grecki, iż wielu z osiadłych w Wołoszczyźnie Greków, zrobiło między sobą subskrypcyę na 600 krów, które chcą posłać w podarunku do Grecyi. W liczbie subskryptorów uważają samego P. *Sakellariosa*, który dostarczył połowę całej liczby. Poruszony temi oznakami przychylności i dobroci serc naszych współbraci w Wołoszczyźnie przebywających, Rząd nieomieszkał oświadczyć im swojej wdzięczności. Życzymy, ażeby wszyscy nasi zagraniczni rodacy byli ożywieni podobnym patryotyzmem! (G. O.)

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

NI D E R L A N D Y.

Haga, 21-go Października.

Na wczorajszej sessyi drugiej Izby Stanów powszechnych oznajmiono, iż Król Jmć mianował Hrabiego *Reede*, Prezydentem pierwszej Izby przez ciąg te-

нышняго засѣданія. Потомъ избраны члены коммисіи для составленія благодарственнаго адреса за тронную рѣчь. Министръ предлагалъ слѣдующія проекты закона: 1) бюджетъ расходовъ на 1837 годъ изчисленныхъ суммою на 44,617,013 голланд. злот.; 2) бюджетъ доходовъ для покрытія помннутыхъ расходовъ; 3) проектъ на счетъ уничтоженія долговъ въ 1837 году и 4) проектъ касательно платы съ турфа. Министръ представилъ при томъ, въ какомъ благосостояніи находится Государство, хотя все еще чувствительны печальныя слѣдствія Бельгійскаго мятежа. (D. P.)

Франція. Парижъ, 21-го Октября.

Здѣсь вообще полагаютъ, что назначенная коммисіа по предмету книжной торговли, а именно для снисканія средствъ, чтобы остановить перепечатываніе за границею Французскихъ сочиненій, не будетъ имѣть никакихъ успѣховъ. Подобныя коммисіи были уже назначены 1826 и 1830 годовъ, но дѣйствія ихъ были не успѣшны, и не могли быть предложены Палатамъ.

— Говорятъ, будто Генералъ *Мина* объявилъ официально, что Генералу *Серано*, поручена отнынѣ власть Генерала-Капитана, а самъ онъ, съ дозволенія Королевы Правительницы, будетъ заботиться о поправленіи разстроеннаго своего здоровья.

— Говорятъ, что Г. Викторъ *Гюго* и Александръ *Дюма*, получили привилегію учредить другой *Theatre Français*, въ которомъ единственно будутъ давать представленія пьесъ романтической школы.

— Распространяется слухъ, что Правительство о-предѣлило устроить и отправить новую эскадру въ Левантъ, надъ кою команда поручена будетъ Контръ-Адмиралу *Галла*.

— Здѣшнее городское управленіе думаетъ завести освѣщеніе Парижскихъ улицъ газомъ.

— Корабли, отправленные Правительствомъ къ Испанскимъ берегамъ, имѣютъ повелѣніе принимать не только Французскихъ подданныхъ, но вообще давать убѣжище, всемъ преслѣдуемымъ безъ изыятія.

— Публика все болѣе и болѣе увѣряется, что Г. *Тьерсъ* удалится изъ Министерства, единственно по несогласію мнѣнія касательно Испанскихъ дѣлъ. Премьеръ его Г. *Моле*, соблюдаетъ впрочемъ прежнюю систему, какъ въ отношеніи Швейцаріи, такъ и на счетъ другихъ дворовъ. Особенно Французское Правительство обнаруживаетъ готовность сблизиться съ Сѣверными Дворами.

— Подъ заглавіемъ *выдуманнаго извѣстія*, которое намъ приводитъ на память прежнія статьи въ *Gazette de France*, подъ названіемъ *дневная ложъ*, Министерскій жур. *Charte de 1830* отъ 19-го ч. с. м. напечаталъ слѣдующее: 1) Что Сиръ Робертъ *Пилъ*, проживетъ зиму въ Парижѣ; 2) Что Англійскіе капиталисты хотятъ ссудить Оттоманскую Порту 50-ю милліонъ фран. для постройки сгорѣвшей части Истамбула, чтобы за то получить нѣкоторую свободу въ торговлѣ; 3) Слухи о бракосочетаніи Герцога *Орлеанскаго* съ Принцессою Мекленбургскою или Неаполитанскою; 4) Путешествіе Генерала *Амаліна* въ Петербургъ; 5) Что Г. *Санъ-Пріестъ* отозванъ изъ Лиссабона для удовлетворенія Англійскаго Кабинета; 6) Что пребываніе Короли *Леопольда* въ Парижѣ, касается Португальскихъ дѣлъ.

— При рытіи основаній для новаго зданія Палаты Перовъ, найдено много Римскаго кирпича, и остатки древнихъ вазъ, статуй и прочихъ вещей. При дальнѣйшемъ изслѣдованіи сихъ открытій, оказалось, что Римляне, занявъ Парижъ, вѣроятно на этомъ самомъ мѣстѣ построили лагерь. (G. C.)

— Въ ложахъ театра Италіанской оперы, между прочими, видѣли недавно Гг. *Истуриса*, *Гизо*, *Торрено*, Роберта *Пилъ*, Книжника *Ливенъ* и проч.

— Нѣкоторые журналы, которые хотятъ каждый разъ сообщить какую нибудь новость и находить опасности тамъ, гдѣ ихъ нѣтъ, нѣсколько разъ уже упоминали, что въ Испаніи сестра Королевы Правительницы, а въ Португаліи, тетка *Донны-Маріи*, стараются воспользоваться безпорядками, чтобы овладѣть кормиломъ правленія.

— Одинъ изъ родственниковъ *Наполеона* въ одномъ Швейцарскомъ журналѣ помѣстилъ статью, въ которой весьма неодобряетъ Бернскаго Кантона за то, что онъ испугался ноты Французскаго Правительства.

— Нѣтъ никакихъ опасеній на счетъ внутренняго спокойствія Франціи. Безпокойные люди изъ ремесленнаго и промышленнаго класса, въ 1832 и 1834 участвовавшіе въ безпорядкахъ, теперь увѣрились, что ихъ возмущаютъ только одни мятежники, и что единственно труды и промышленность могутъ улучшить ихъ судьбу. Безпокойныхъ

разнѣйшаго посѣденія. Вызначено потѣмъ членковъ Коммисіи до уложенія адреса подѣлкованія въ отвѣдѣ на мовѣ з трону. Министр Скарбу подѣл про-
екта до права, обѣмѣячѣ: 1) budzet wydatkow na rok 1837, wyrachowanych w iloŝci 44,617,013 zlotych holend.; 2) budzet dochodow na pokrycietychze wydatkow; 3) projekt wzgledem umorzenia dlugow w roku 1837, i 4) projekt wzgledem opłaty od torfu. Minister Skarbu wystawil przytem pomysłny stan kraju, lubo zawsze dają się czuć smutne skutki powstania Belgijskiego. (D.P.)

FRANCYA.

Парижъ, дня 21-го Паждзиерна.

Жест ту powszechnemъ zdaniem, że Kommissya, wyznaczona w przedmiocie handlu księgarskiego, a mianowicie dla obmyślenia środków zapobiegających przedrukowywaniu dzieł francuzkich za granicą, nie doprowadzi do żadnego rezultatu. Podobne kommissye miały już miejsce 1826 i 1830 roku, których prace okazały się jednak niedostatecznymi, aby Izbow przełożone być mogły.

— Zapewniają, że Jenerał *Mina* ogłosił urzędowie, iż Jenerał *Serrano* ma sobie odtąd powierzoną władzę Jenerałnego Kapitana, on zaś, uzyskawszy pozwolenie Królowey Regentki, odtąd zajmować się będzie wyłącznie staraniem o nadwzwołany stan swego zdrowia.

— Mówią, że Panowie *Victor Hugo* i *Alexander Dumas*, otrzymali przywilej założenia drugiego *Teatru Francuzkiego*, na którym będą wyłącznie przedstawiane sztuki szkoły romantycznej.

— Rozchodzi się wieść, że Rząd postanowił utworzyć i wysłać nową eskadrę do Lewantu, dowództwo której ma być powierzone Kontr-Admirałowi *Gallos*.

— Muncypalność tutejsza postanowiła zaprowadzić oświecanie gazem ulic Paryża.

— Okręty, które Rząd wysłał ku brzegom Hiszpanii, mają rozkaz przyjmować nie tylko poddanych francuzkich, ale w ogóle dąć schronienie wszystkim przesładowanym, bez różnicy.

— Publiczność przekonywa się coraz bardziej, że P. *Thiers* oddał się z Ministeryum jedynie dla różnicy zdania w sprawie hiszpańskiej. Jego następca Pan *Molé* zachowuje zresztą dawny system, tak względem Szwajcaryi, jak i względem różnych dworów. Mianowicie widoczna jest coraz więcej chęć Rządu Francuzkiego, zbliżenia się do dworów północnych.

— Pod tytułem: „Zmyślone wiadomości“, co nam przypomina udzielane dawniej w *Gazette de France* artykuły, kłamstwem dziennem nazywane, umieścił Ministerjalny Dziennik *Charte de 1830* w piśmie swém z d. 19 b. m., następujące: 1) Że Sir Robert *Peel*, przeżimuje w Paryżu; 2) Że angielscy kapitaliści, chcą pożyczyć Porcie Otomańskiej na odbudowanie spalnej części Stambułu, 50 mill. franków, a za to mają otrzymać pewne swobody handlowe; 3) Pogłoski o małżeństwie Xięcia *Orleans* z Xiężniczką Meklemburską lub Neapolitańską; 4) Podróż Jenerała *Athalin* do Petersburga; 5) Że odwołanie Pana *St. Priest* z Lisbony, nastąpiło dla zadośćuczynienia Gabinetowi Angielskiemu; 6) Że pobyt Króla *Leopolda* w Paryżu, tyczy się interesów portugalskich.

— Przy kopaniu fundamentów do nowego gmachu dla Izby Parów, znaleziono dużo cegieł rzymskich i szczątki dawnych waz, posągów, it. p. rzeczy. Przy bliższem badaniu, jakie z powodu tego odkrycia przedsięwzięto, okazało się, że Rzymianie w czasie, gdy zajmowali Paryż, w tém tu miejscu musieli mieć założony oboz. (G. C.)

— W lożach teatru Opery włoskiej widziano nie dawno między innemi Pana *Isturiz*, Pana *Guizot*, Pana *Torrenó*, Pana Roberta *Pell*, Xiężnę *Lieven* it. d.

— Niektóre dzienniki, które ciągle chcą donosić coś nowego i wynajdują niebezpieczeństwa, gdzie ich nie ma, czyniły już kilkakrotną wzmiankę, że w Hiszpanii siostra Królowey Regentki, a w Portugalii, ciotka *Donny Maryi*, starają się korzystać z zamieszania, aby objąć wodzę rządu.

— Jeden z krewnych *Napoleona* ogłosił w pewnym dzienniku Szwajcarskim artykuł, w którym mocno gani trwożliwość, jaka w skutek noty Rządu Francuzkiego opanowała teraz Kanton Berneński.

— Nie ma się czego obawiać względnie wewnętrznej spokojności Francyi. Niespokojne głowy w klasie rzemieślniczej i przemysłowej, które r. 1832 i 1834 do zaburzeń należały, przekonały się teraz, iż podlegacze ich są prostemi wicherzycielami, i że jedynie praca i przemysł mogą ich los polepszyć. Niespokojne głowy w woysku starano się wysłać do Al-

gieru, gdzie dziś wszystkich zajmuje wyprawa przeciw Konstantynie. Gdyby *Ludwik Filip* mógł zupełnie zawierzyć wojskowym charakterom, jakimi są *Soult* i *Clauzel*, nie byłoby nic więcej do życzenia.
(D. P.)

(D. P.)

Dnia 22.

Rząd ogłosił dwie depesze, otrzymane z Bajonny.— Pierwsza daty 18 wieczorem, brzmi jak następuje: „*Rodil* posuwa się na Kordubę; dnia 10 znajdował się w Daymiech.“— Druga, jest z d. 20 i donosi: „*Gomez* oddał się z Korduby, zabrawszy kilka milionów realów, trzy armaty i 1,000 rekrutów uzbrojonych w broń, zabraną gwardyi narodowej. Wtenczas, kiedy jedna z kolumn jego pobiła Jenerała *Escalante*, znajdował się w Montilla. Dnia 11 był w Priego. Mówią, że *Alaix* doścignął jego straż tylną. *Espinosa* był jeszcze na d. 6 w Carmona. W Sewilli panował popłoch niezwykły: władze sądowe opuściły miasto. Wojsko z Kadyxu nie może przybyć dla braku broni.“

— Hrabina *Lipano* (wdowa po *Muracie*), otrzymała pozwolenie, do pozostania przez zimę w Paryżu.

— Podług ostatnich doniesień z Andaluzji, przybył *Rodil* d. 13 do Adamuz, o 5 godzin drogi od Korduby. Połączywszy się z dywizją *Ribero*, ma teraz 10,000 piechoty i 400 konnicy. W Madrycie pokazywano odpowiedź *Rodila* na niektóre listy, wzywające go, aby posuwał się naprzód. Mówi on: „Pomyślę ja niecierpliwie waszą, zmuszony przecież jestem stosować mój pochód do pochodu innych korpusów. W każdym razie możecie być przeciw pewni, że *Gomez* nie ujdzie rąk naszych.“— *Alaix* został wzmocniony jazdą; wojska ma 7,000. Nie masz wątpliwości, że jak tylko będzie zmuszony *Gomez* ustąpić z Andaluzji, Karoliści nie potrafią się utrzymać w żadnym punkcie z drugiej strony Ebru.

— *Journal de Paris* zapewnia, na zasadzie wiadomości powziętych od osób godnych wiary, że nie masz już wątpliwości o interwencji angielskiej do spraw Portugalii. (G.C.)

— Xiążę *Talleyrand* miał podać prośbę o uwolnienie siebie od obowiązków Członka Rady powszechnej swego Departamentu, zapewne z przyczyny słabowitego zdrowia.

— Z Xięciem *Némours* udają się także do Afryki o-
badway jego Adjutanci: Jenerał-Porucznik *Colbert* i
Półkownik *Boyer*. Ekwipaże Xięcia wystano już od
dni kilku.

— *Courrier français* pisze: „Przez okręt przybyły z Alexandryi, odebrano wiadomość, iż tam spodziewano się Xięcia *Joinville*, i że dwa okręty egipskie wypłynęły na spotkanie fregaty, na której się ten Xiąże znajduje. Do Trypolu przybyli Oficerowie Wielkiego Sultana, którzy przywieźli odwołanie *Namikowi* Baszy, a *Tahirovi* Baszy rozkaz, ażeby ukończył wojnę z Arabami, cokolwiekby to kosztować miało. W przystani tamecznay znajdowały się jeszcze tylko 2 lub 3 uzbrojone statki tureckie. Tunetańczykowie sprzyjają *Bejowi* w Konstantynie, i z wielką niecierpliwością oczekują wyprawy. Wszystkie zabiegi *Achmeta* dotąd spełzły, i kilku agentów jego wygnano z terytoryum regencyi. (D.P.)

Dnia 24.

Król dawał wczora audyencyę Prezydentowi Izby
Parów i Prefektowi departamentu Sekwany.

— Rozeszła się tu pogłoska o nagłej śmierci Xięcia *Talleyranda*. Podobne wieści tylokrotnie się już powtarzały, że nikt teraz wierzyć nie chce. To jednak pewna, że trzy najznakomitsi medycy do Valençay wyjechali.

— W prywatnym liście z Bordeaux donoszą, że P. Peyronnet 21 t. m. do dóbr swoich Monferrant przybył. (A.P.S.Z.)

BRYTANIA WIELKA I IRLANDYA.

Londyn, dnia 21 Października.

P. Bowring, który bawi teraz w Lyonie, zwiedzi podobno królestwo obóýga Sycylii dla zawarcia z Rządem układów handlowych, do czego jest od Rządu Angielskiego upoważniony.

— *Globe* daje następujący obraz handlowey marynarki angielskiej: „Liczba jej okrętów w tę właśnie chwilę pływających, z wyłączeniem tego wszystkiego, co by do floty królewskiej należeć mogło, wynosi 24,280; ilość ciężaru jaki dźwigać mogą, 2,553,685 tons (jeden tons 20 cent.); a liczba ludzi na nich użytych 166,583. Dodać do tego należy 3,579 okrętów o 214,377 tons ciężaru, będących własnością angielską, a 1,509 do osad należących. W ogóle liczy Anglia

собственность, а 1,509 принадлежить къ колоніямъ. Вообще Англія имѣетъ 27,859 купеческихъ кораблей.

— Слышно, что Англійскіе пакетботы вмѣсто Дувра будутъ ходить въ Рамсгатъ, потому что тамъ таможенная застава, причиняетъ разные затрудненія приходящимъ суднамъ.

— *Morning-Herald* дѣлаетъ замѣчанія, что издержки за перевозъ 100,000 ружьевъ, отправленныхъ Королевъ *Христинъ*, отнесены на счетъ адмиралтейства. Это служить только удовлетвореніемъ за торговый договоръ, на счетъ котораго *Мендизабалъ* уже согласился съ Англійскимъ Посланникомъ.

— Лорды *Линдгустъ*, *Фицджеральдъ*, *Лотеръ*, *Кентенбури*, Полковникъ *Карадокъ* и другіе знатные Англичане, находятся съ своими фамиліями въ Парижѣ, гдѣ намѣрены прожить часть зимы.

22-го Октября.

Посланникъ Аудигскаго Короля, *Мульви Исмаилъ* Ханъ, третьяго дня прощался съ Президентомъ Остиндскаго Контроля, Г-мъ Джономъ *Гобгаузъ*, отъѣзжая въ Лекенау.

— *Times* пишетъ, что догадки Французскихъ журналовъ, будто Г. Р. *Пиль* и Лордъ *Линдгустъ* состоя въ сношеніи съ Французскими Доктринерами, составили планъ опровергнуть Англійское Министерство Виговъ, принадлежить къ пустымъ гостиннымъ сплетнямъ.

— 20-го ч. с. м. подъ предводительствомъ Лорда Президента города, происходило многочисленное собраніе здѣшнихъ купцовъ и банкировъ. Предметомъ совѣщаній было предположеніе соорудить памятникъ Герцогу *Веллингтону*, за услуги оказанныя имъ городу при постройкѣ Лондонскаго моста. При концѣ собранія Предсѣдатель объявилъ, что собранная уже подписка для сооруженія статуи, составляетъ 1,000 фун. стерлин. (G. C.)

25-го Октября.

Король отправился вчера изъ Виндзора въ Кевъ.

— *Standart* пишетъ, что Белгійская Королева, двѣ или три недѣли хочетъ прожить въ Кларемонтѣ, и кажется, будущей весною Супругъ ея отправится съ нею въ упомянутое мѣсто.

— Въ окрестностяхъ Ливерпуля, цѣна на сѣно значительно возвысилась. (A.P.S.Z.)

И т а л і я.

Римъ, 15-го Октября.

Папа чрезъ нѣсколько дней намѣренъ отправиться въ Гандолфо, и тамъ пробыть до конца сего мѣсяца. Статсъ-Секретарь Кардиналь *Ламбрускини* изъ Албано возвратился въ городъ, и будетъ жить на дачѣ въ Монте-Маріо пока погода будетъ благоприятна.

— Князь *Канино* подалъ апелляцію въ *Sacra Consulta* противу приговора, которымъ онъ присужденъ къ смерти.

— Около 160 лицъ политическихъ преступниковъ, заключенныхъ въ церковной области, приняли предположеніе Правительства и вскорѣ отправлены будутъ въ Бразилію.

— Въ Королевствѣ Неаполитанскомъ принимаютъ дѣятельныя мѣры противу холеры, и кажется остановить дальнѣйшее распространеніе оной. Король узнавъ о появленіи этой болѣзни, тотчасъ отпустилъ изъ своей частной кассы 60,000 *ducati* для вспоможенія неимущимъ. Карантинъ поставленъ на всемъ протяженіи границъ Неаполя, и корабли выходящіе изъ Королевства, не допускаются въ Папскіе порты. На Сѣверѣ у насъ также поставленъ карантинъ, гдѣ путешественники изъ Ломбардіи и Сардинскихъ областей должны проживать опредѣленный срокъ. Вѣроятно все это скоро будетъ прекращено, потому что тамъ и холера совсѣмъ почти не дѣйствуетъ. Отъ Тосканіи входъ свободенъ, ибо тамъ также какъ и въ Церковной области, учреждены карантинны. Путь чрезъ Марсель въ Ливорну и Чивита Векіа, совершенно свободенъ. (A.P.S.Z.)

И с п а н і я.

Мадридъ, 15-го Октября.

Говорятъ, что въ Гранадѣ войско вмѣстѣ съ чернію произвело грабежи, и сверхъ того, богатыхъ гражданъ принудила къ уплатѣ налога, задержавъ ихъ въ *Алгамбрѣ*, до выдачи денегъ.

— *Гомесъ* показалъ большую умѣренность въ Кордовѣ, и остановилъ грабежи на которые покушался народъ. Утверждаютъ, что къ занятію этого города содѣйствовала чернь, которая разбила одинъ изъ запертыхъ воротъ.

— Генераль *Сантъ Яго Мендесъ Виго* наименованъ Правительствомъ въ должность Намѣстника Андалузій. Нетерпѣливо ожидаемъ, какія онъ приметъ мѣры противу Карлистовъ и будутъ ли эти мѣры успешныя тѣхъ, какія предпринимали: *Родиль*, *Кеирога*, *Але*, *Эспиноза* и *Бутронъ*.

27,859 окрѣтовъ купеческихъ.

— Слыша, что англійскіе статки почтовые, бѣда отъ тѣхъ завязать до *Ramsgate* вмѣстѣ до *Dover*, гдѣ находящаяся комора цѣна, ставитъ приходящимъ статкамъ различныя трудности.

— *Morning Herald* czyni uwagę, że koszt przewozu tych 100,000 karabinów, które posłano Królowej *Krystynie*, będzie ponosić admiralicya. Jest to tylko bonifikacya za traktat handlowy, względem zasad którego, już się porozumiał Pan *Mendizabal* z Posłem Angielskim.

— Lordowie: *Lyndhurst*, *Fitzgerald*, *Lowther*, *Cantebury*, Półkownik *Caradoc*, i inni znakomici Anglicy, znajdując się z rodzinami swemi w Paryżu, gdzie przez część zimy myślą zabawić.

Dnia 22.

Posel Króla kraju Audih, *Mulvi Ismael Chan*, pożegnał onegdaj Prezesa kontrolli Wschodnio-Indyjskiej, Pana *John Hobhouse*, przed wyjazdem swoim do *Löckenau*.

— *Times* pisze, iż domysł dzienników francuzkich, że Pan *R. Peel* i Lord *Lyndhurst*, w porozumieniu z doktrynerami francuzkiemi, ułożyli plan obalenia whigowskiego Ministerium angielskiego, jest częścią gadaniwą salonową.

— Dnia 20 b. m. odbyło się liczne zgromadzenie kupców i bankierów tutejszych, pod przewodnictwem Lorda Prezydenta miasta. Przedmiotem narady był zamysł wystawienia posągu Xięciu *Wellingtonowi*, w nagrodę za usługi, które wyświadczył miastu przez wsparcie budowy mostu Londyńskiego. Przy końcu zgromadzenia Prezydujący oznaymił, iż zebrana już składka na wzniesienie posągu wynosi 1,000 funtów szterlingów. (G. C.)

Dnia 25-go.

Król wyjechał wczora z *Windsor* do *Kew*.

— *Standard* pisze, że Królowa Belgów, życzy sobie, dwa lub trzy tygodnie w *Claremont* przepędzić, i zdaje się bydy podobieństwem do prawdy, że małżonek jej na przyszłą wiosnę do tego mieysca będzie jej towarzyszył.

— W okolicach *Liverpool* siano bardzo się w cenie podniosło. (A.P.S.Z.)

W z o s n y.

Rzym, dnia 15 Października.

Papież za kilka dni do *Gandolfo* ma wyjechać i tam do końca tego miesiąca zabawić. Sekretarz Stanu Kardynał *Lambruschini* z *Albano* do miasta powrócił, i będzie przemieszkował w wiejskim domu na *Monte-Mario*, dopóki powietrze pozwalać będzie.

— Xiążę *Canino* od wyroku, na śmierć go skazującego, appellował do *Sacra Consulta*.

— Około 160 więźniów politycznych, w Państwie Kościelném osadzonych, przyjęli oświadczenie Rządu i będą wkrótce do *Brezylii* wysłani.

— W Neapolitańskim dzielne środki przeciwko cholercie urządzają, i zdaje się, że szerzenia się tej zarazy nie dopuszczają. Król, jak tylko już choroba poznana została, natychmiast 60,000 dukatów z własnej szkatuły posłał dla zabezpieczenia pomocy niedostatnim. Ostrożność największą zachowują od Neapolu: okrętów z tego królestwa do państw papieżkich nie wpuszczają. Od północy takż mamy kwarantannę, w której podróżni z *Lombardyi* i *Piemontu*, przepisane ostrożności odbywać mają. Rychło zapewne tam to ustanie, gdyż i cholera prawie już znikła. Z *Toskanii* przejazd jest wolny, gdyż tam, podobnie jak i w kościelném państwie kwarantanny są urządzone. Zupełnie jest wolną droga przez *Marsylię* do *Livorny* i *Civita-Vecchia*. (A.P.S.Z.)

Н и с з а н і я.

Мадридъ, дня 15-го Паждзиерника.

Мовіа, że w Granadzie dopuściło się rabunku wojsko wraz z pospólstwem, a na bogatych nałożono prócz tego kontrybucyę, zatrzymując ich w *Alhambra*, dopóki żądanych pieniędzy nie złożą.

— *Gomez* w Kordubie odznaczył się wielkiem umiarkowaniem i wzbronil rabunku, którego się lud chciał dopuszczac. Zapewniają, że zajęcie tego miasta ułatwiło mu pospólstwo przez wygrabanie jednej z bram zatarasowanych.

— Rząd mianował własnje Jeneralnym Kapitanem Andaluzyi, Jenerala Don *Santiago Mendez Vigo*. Z niecierpliwością oczekujemy, jakich chwyci się on środków przeciwko Karolistom, i czy będą skuteczniejsze od tych, jakie przedsiębrali wspólnie *Rodil*, *Quiroga*, *Alaix*, *Espinosa* i *Butron*.

— Изъ Овьедо получены здѣсь официальные донесенія отъ 5-го ч. с. м. что въ этотъ самый день вступилъ туда Генераль *Пеонз*, отразивъ прежде Карлистскаго Бригадира *Санса*, который возвратился потомъ въ Галицію.

— Сюда прибыло нѣсколько корпусовъ подвижной національной гвардіи, а другіе отпавились въ разныя мѣста.

16-го Октября.

Въ нѣкоторыхъ небольшихъ городахъ, гдѣ опасаются *Гомеса*, и именно тамъ, гдѣ находились прежде Корольскіе волонтеры во время *Фердинанда III*, уничтожена конституціонная власть; *Донъ Карлосъ* обнародованъ Королемъ и монахамъ возвращены монастыри. Такъ какъ подобные случаи повторяются на западъ до Пальмы, на востокъ до Приго, а на югъ до Эсѣи, то Генераль-Капитанъ *Эспиноза* вместо того, чтобы идти въ Кордову, отступилъ въ Кармону и Севиллу. Карлисты дѣйствуютъ двумя колоннами: одною командуетъ *Кабрера*, другою *Гомесъ*. Дороги въ Гранаду и Малагу находились въ опасности.

— *Eco del Comercio* отъ 14-го ч. уведомляетъ изъ Мансанареса и Андухара, что 13-го ч. с. м. Генераль *Але*, между Каброю и Лусеною вступилъ въ сраженіе съ войскомъ *Гомеса*, въ которомъ Карлисты лишились 1,000 чел. убитыми, 1,500 ранеными, и потеряли свои добычи. *Гомесъ* хотѣлъ сдаться, но Генераль *Але* не принявъ никакихъ договоровъ. Придворная газета подтверждаетъ это извѣстіе, впрочемъ не по официальному рапорту, но на основаніи донесеній кондуктора, прибывшаго съ послѣднею почтою.

— Со вчерашняго числа говорятъ, что новая Карлистская экспедиція, будто прошла Эбро.

— Пятый баталіонъ сѣвнней національной гвардіи, снабженъ 1,600 ружьями. Первый баталіонъ подвижной національной гвардіи усиленный 450 чел. изъ Гвадалаксары, съ двумя орудіями вышелъ въ Толедо.

— Генераль *Эспиноза* предводительствуя отрядомъ отличнаго войска, вступилъ въ Кордову. Опустошенія, произведенныя какъ слышно въ этомъ городѣ Карлистами, незначительны. Правда *Гомесъ* захватилъ много денегъ и жизненныхъ припасовъ, но ни одинъ домъ не былъ ограбленъ. Восемь сотъ взятыхъ имъ лошадей, близъ города опять у него отобраны.

— Въ Куэньсѣ проданы всѣ драгоценности находящіяся въ тамошней кассѣ, а серебро и золото, переплавлено на деньги. Кроме того въ кассѣ наличными найдено 260,000 реаловъ, и сохраненныхъ въ Семинаріи 49,000 реаловъ. (G.C.)

ТУРЦІЯ.

Константинополь, 4-го Октября.

По полученнымъ извѣстіямъ изъ Персіи, Шахъ дѣлаетъ приготовленія къ большой экспедиціи противу *Мугаммеда* Хана въ Кабуль, который находится въ союзѣ съ Англіею и ведетъ войну съ Рундшидъ-Сингомъ. Турецкій Посланникъ будто сильно противился Шаху и даже требовалъ паспорта къ отъѣзду. При томъ утверждали, что всѣ Англійскіе офицеры, находящіеся въ Персидской службѣ, хотѣли подать въ отставку и нѣкоторые дѣйствительно уже подали.

— Едва только изъ лагеря *Решидъ-Паши* получили извѣстіе о блистательной побѣдѣ, одержанной надъ Курдами; какъ вдругъ 29-го и 30-го Сентября прибыли 7 татаръ изъ Босніи отъ тамошняго Визиря съ донесеніемъ, о совершенномъ пораженіи матежниковъ равно какъ и отъ Румели-Валези Монастыря въ Албаніи, и о разбитіи бунтовщика *Магмудъ-Паши*, который потерялъ до 3,000 чел. Всѣмъ тремъ Пашамъ побѣдителямъ, Султанъ тотчасъ чрезъ своихъ Лейбъ-Офицеровъ, послалъ большіе ордена. — Сопротивляющіеся преобразованію часть отъ часу теряетъ силу, а междоусобная война, по крайней мѣрѣ ту приносить пользу, что Турки не только лишаются отвращенія отъ службы въ регулярномъ войскѣ, но увѣряются въ большихъ выгодахъ и превосходствѣ онаго надъ войскомъ нерегулярнымъ. Кроме этого въ глазахъ черни, Султанъ, увѣнчанный побѣдою, кажется будто пользуется особеннымъ покровительствомъ *Магомета*, и такимъ образомъ ему принадлежитъ совершенное и безусловное повиновеніе.

— Основаніе торговаго трактата между Англіею и Портою, коихъ составомъ занимались Г. Давидъ *Уркартъ* и *Рейс-Эффендій*, уже рѣшено.

— По жалобамъ иностранныхъ Консуловъ, отрѣшенъ отъ должности въ Смирнѣ *Назиръ-Гуссейнъ-Бей*, который хотѣлъ ограничить торговлю смоковницами.

— Моровая язва въ Адрианополѣ часть отъ часу усиливается. Здѣсь также начинается дѣйствовать сильнее. (G.C.)

— Nadeszło tu z Owiado urzędowe doniesienie daty 5. b. m. że w dniu tym wkroczył tam jenerał *Peon*, odpierwszy pierwiej zwycięzko karolistowskiego brygadiera *Sanz*, który zwrócił się potem do Galiyi.

— Przybyło tu kilka korpusów ruchomej gwardyi narodowej, a inne wyruszyły w rozmaite miejsca.

Dnia 16.

W niektórych pomniejszych miastach okolic zagrożonych przez *Gomeza*, a mianowicie gdzie się znajdowali dawniejsi ochotnicy Królewscy, za panowania *Ferdynanda III* urządzeni, obalono władze konstytucyjne, ogłoszono Królem *Don Carlosa*, i powrócono mnihom ich klasztory. Z przyczyny, że taki stan rzeczy szerzy się na zachód, aż do Palma, na wschód do Priego, a na południe do Eciji; Jeneralny Kapitan *Espinoza*, zamiast udać się do Korduby, cofnął się do Carmona i Sewilli. Karolisci operują dwiema kolumnami: jedną dowodzi *Cabrera*, drugą *Gomez*. Gościńce do Granady i Malagi były zagrożone.

— *Eco del Comercio* donosi pod d. 14 z Manzanares i Andujar, że na dniu 13 b. m. stoczył Jenerał *Alaix*, między Cabra a Lucena bitwę z wojskiem *Gomeza*, w której Karolisci mieli 1,000 ludzi zabitych, 1,500 rannych i utracili wszystkie zdobycze swoje. *Gomez* chciał kapitulować, ale Jenerał *Alaix* nie przyjął żadnych układów. Gazeta dworska potwierdziła tę wiadomość, jednakże nie z urzędowego raportu, ale na zasadzie zeznań konduktora z ostatnią pocztą przybyłego.

— Od dnia wczorajszego mówią, że nowa wyprawa Karolistów, miała przejść przez Ebro.

— Piątemu batalionowi tutejszej gwardyi narodowej, wydano 1,600 sztuk broni. Pierwszy batalion ruchomej gwardyi narodowej, wzmocniony przez przydanie mu 450 ludzi z Guadalaixara, wyruszył z 2 armatami do Toledo.

— Jenerał *Espinoza* wszedł na czele pięknej kolumny wojska do Korduby. Spustoszenia, o jakich mówiono, że w tém mieście popełnili Karolisci, są nieznaczające. Wprawdzie zabral *Gomez* dużo pieniędzy i żywności, lecz ani jednego domu nie zrabowano. Ośmset koni, które z miasta uprowadzał, zostały mu niedaleko miasta na powrót odebrane.

— W Cuenca sprzedano wszystkie klejnoty, znajdujące się w tamtejszej katedrze, a srebro i złoto przetopiono na pieniądze. Prócz tego znaleziono gotowizną w kassie 260,000 realów, a ukrytych w seminaryum 49,000 realów. (G.C.)

ТУРСЬЯ.

Константинополь, 4-го Паждзиernika.

Podług odebranych z Persyi wiadomości, Szach czyni przysposobienia do wielkiej wyprawy przeciw *Muhammed Chanowi* w Kahul, który jest sprzymierzeńcem angielskim, i prowadzi wojnę z *Rundschid Singiem*. Ambassador Turecki miał uczynić Szachowi propozycję przeciw temu w mocnych wyrazach, a nawet żądał paszportu do wyjazdu. Zapewniano oraz, iż wszyscy Oficerowie Angielscy, zostający w służbie Perskiej, chcą wziąć dymissyę, co też już po części uczynili.

— Zaledwie z obozu *Raszyda-Baszy* otrzymano wiadomość o świetnym zwycięztwie nad Kurdami, a już d. 29 i 30 Września nadbiegło 7 татарów z Bōsni od tamtejszego Wezyra z doniesieniem o zupełnym pokonaniu buntowników, jak niemniej od *Rumeli-Walezego* z Monasteru w Albanii, o klęsce zadanej buntownicznemu *Mahmud-Baszy*, który do 3,000 ludzi utracił. Wszystkim trzem zwycięzkom Baszom, posłał natychmiast Sułtan wielką ozdobę orderową przez przybocznych Oficerów swoich. — Przeciwnicy reformy stają się coraz słabsi, a woyna domowa ma tę przynajmniej korzyść, że Turcy nietylko tracą odrazę do służby w wojsku regularnym, ale przekonywają się o wielkich korzyściach i przewadze tegoż nad wojskiem nieregularnym. Nadto u ludu pospolitego, Sułtan, uwieńczywszy zwycięztwem, uważany jest jako zostający pod szczególniejszą opieką *Mahometa*, należy więc zupełna i bezwarunkowa wola jego uległość.

— Zasady traktatu handlowego między Anglią a Portą, których ułożeniem zajmowali się Pan *Dawid Urquhart* i *Reis-Effendy*, są już postanowione.

— Z powodu zażaleń konsułów zagranicznych, został usunięty z urzędu w Sмирні, *Naziri-Hussein-Bey*, który chciał ściśleń handel figami.

— Zaraza morowa w Adrianopolu staje się coraz gwałtowniejszą. Tutaj zaczyna się także powiększać.